

Кузьменко Анастасія Сергіївна,

аспірант кафедри кримінального права та кримінології факультету № 1
(Донецький державний університет внутрішніх справ, м. Кропивницький)

ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-1534-0603>

ХАРАКТЕРИСТИКА ОСІБ, ЯКІ ВЧИНЯЮТЬ КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У ТУРИСТИЧНІЙ СФЕРІ

У статті наголошено, що туризм – це сфера, в якій, відповідно до ліцензійних умов та інших нормативних вимог, здійснюється створення, реалізація та надання платних товарів і послуг, що задовольняють різноманітні потреби людей у відпочинку, пов'язаному з тимчасовим перебуванням поза межами звичного середовища проживання, без прив'язки до трудової діяльності. Однак, сфера туристичних послуг пов'язана з діяльністю осіб, які вчиняють різноманітні протиправні діяння, у тому числі й злочинні. Туристичний бізнес приваблює невеликими початковими інвестиціями, високою рентабельністю, коротким терміном окупності витрат і постійно зростаючим попитом на туристичні послуги.

З'ясовано, що особа злочинця привертає пильну увагу дослідників з різних галузей. У статті надана кримінологічна характеристика осіб, які вчиняють кримінальні правопорушення в туристичній сфері з виокремленням соціально-демографічних, соціально-рольових, кримінально-правових та морально-психологічних характеристик.

Кримінологічне дослідження особи злочинця, що вчиняє правопорушення у туристичній сфері проводиться з метою виявлення та оцінки властивостей і рис, що сприяють злочинній поведінці, а також для розробки подальших заходів запобігання кримінальним правопорушенням. Встановлено, що особа злочинця є ключовою ланкою, яка пов'язує причини та їх вивчення, передбачає збір інформації, яка має безпосереднє значення для визначення напрямку обрання запобіжних заходів. Тому, на основними критеріями для типологізації злочинців обрано характер антисуспільної спрямованості особи та ступінь її глибини (тривалість і стійкість злочинної поведінки). За таким критерієм, варто виокремити такі типи злочинців, які вчиняють кримінальні правопорушення у туристичній сфері: корисливий; насильницький; корисливо-насильницький; соціально дезорганізований; а також тип злочинця, який вчиняє кримінальне правопорушення з необережності.

Ключові слова: туризм, туристична сфера, кримінальні правопорушення, особа злочинця, торгівля людьми, шахрайство.

Постановка проблеми. Гарантування безпеки особи, суспільства та держави від злочинних загроз є найважливішим завданням усіх державних інститутів в Україні. Відповідно до статті 3 Основного Закону, людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека в Україні вважаються найвищою соціальною цінністю [1]. Права і свободи людини, а також їх гарантії визначають суть і напрямки діяльності держави, яка несе відповідальність перед людиною за свої дії.

Туризм є одним з найважливіших стратегічних секторів економіки кожної країни, оскільки він забезпечує суспільне споживання специфічних благ, послуг і товарів, сприяє підвищенню добробуту населення, збільшує бюджетні надходження та розвиває міжнародні зв'язки. Туристичний бізнес приваблює невеликими початковими інвестиціями, високою рентабельністю, коротким терміном окупності витрат і постійно зростаючим попитом на туристичні послуги. Туристична послуга є дією, результат якої споживається під час її надання. Важливо не плутати туристичну послугу з туристич-

ним продуктом, оскільки останній має більш широкий зміст, тоді як послуга є лише його частиною. Туристичній послугі притаманні як загальні, так і специфічні характеристики. Загальні особливості вказують на те, що, на відміну від товару, послуга є нематеріальною, тому її не можна зберігати, скласти чи транспортувати. Вона стає доступною лише в момент отримання, а її якість може змінюватися. Специфічні характеристики включають територіальну відмінність між виробником і споживачем, високий рівень індивідуалізації послуги, насиченість інформацією, життєвий цикл, мультиплікаційний ефект споживання туристичної послуги, а також процесуальний аспект отримання послуги. Ці положення допомагають зрозуміти суть сфери надання туристичних послуг, оцінити їх межі, місця, обсяги та інші характеристики, що є принципово важливими для розуміння всього комплексу питань, пов'язаних із здійсненням кримінальних дій.

Характеристика осіб, які вчиняють кримінальні правопорушення у туристичній сфері привертає пильну увагу дослідників з різних дисциплін. Для кримінологів

важливим є питання про природу злочинної поведінки: чи є вона соціальною чи біологічною, а також які фактори її визначають. Кримінологічне дослідження особи злочинця проводиться з метою виявлення та оцінки властивостей і рис, що сприяють злочинній поведінці, а також для розробки заходів її профілактики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальний стан криміногенної ситуації в туристичному бізнесі потребує комплексного вдосконалення організаційно-правової інфраструктури для запобігання злочинності в цій сфері. Деякі аспекти цієї проблеми вивчали такі науковці, як: А. В. Андрушко, Л. А. Бондаренко, О. С. Височан, А. П. Закалюк, Т. О. Калюга, О. А. Клименко, І. А. Маркіна, В. М. Маховка, С. А. Мозоль, О. В. Недзвецька, І. А. Нестерова, М. В. Рібун, О. Р. Роїк, А. В. Савченко, Є. Ю. Скулиш, Л. М. Томаневич, С. І. Шепелюк та інші.

Вклад основного матеріалу. Особистість злочинця є ключовим елементом механізму злочинної поведінки, а її характеристики, які визначають таку поведінку, повинні стати об'єктом дослідження з метою подальшого запобіжного впливу. Дослідження особистості злочинця має проводитися з моменту її формування, незалежно від того, чи була вона притягнута до кримінальної відповідальності. Таке вивчення повинно включати не лише ретроспективний аналіз формування поведінки, але й синхронне дослідження можливостей такої поведінки особи. Більше того, варто наголосити, що в різних життєвих ситуаціях люди реагують по-різному: деякі дотримуються закону, тоді як інші його порушують. У зв'язку з цим можна стверджувати, що ті, хто обирає протиправну поведінку, роблять це через певні особистісні характеристики, які впливають на їхній вибір.

На думку А. П. Закалюка, особистість злочинця слід розглядати як сукупність соціально-типологічних характеристик, які виникли внаслідок негативного соціального розвитку індивіда. Ці характеристики відрізняються суспільною неприйнятністю та вищою формою цієї неприйнятності – суспільною небезпечністю [2, с. 269–270]. Вони, зазначає А. В. Андрушко, визначають криміногенну мотивацію та активність особи, безпосередньо призводячи до вчинення кримінальних правопорушень. Особи, які вчинили кримінальні карані дії, мають безліч притаманних їм рис і особливостей, що стосуються їхнього становища в суспільстві, життєвих позицій, поведінкових стереотипів, внутрішнього світу тощо. У зв'язку з цим постає важливе теоретичне та практичне завдання виділення типових, характерних властивостей особи злочинця, які об'єднуються під поняттям «кримінологічна структура особи злочинця». Найчастіше кримінологи виділяють такі складові: соціально-демографічні, соціально-рольові, морально-психологічні та кримінально-правові ознаки [8, с. 201–202].

Соціально-демографічна характеристика особи злочинця включає відомості, пов'язані зі статтю, віком, освітою, родом занять, сімейним станом, рівнем матеріальної забезпеченості, приналежністю до міського чи сільського населення і т. ін. Під соціально-рольовими ознаками прийнято розуміти реальні соціальні функції конкретної особи, зумовлені її становищем у системі суспільних відносин, належністю до певної соціальної групи. Морально-психологічна характеристика дає можливість пізнати внутрішній світ особи – її світоглядні та моральні риси, погляди, переконання, ціннісні орієнтації. Якщо соціально-демографічні та

соціально-рольові ознаки характеризують особу злочинця зовнішньо, не вникаючи в її внутрішній світ, то морально-психологічні якості дозволяють з'ясувати, чому конкретна особа вчинила кримінальне правопорушення і яке її ставлення до цього. Що ж стосується кримінально-правових ознак, то вони включають відомості, пов'язані зі спрямованістю і мотивацією злочинної поведінки, ставленням винного до вчиненого, попередньою судимістю, вчиненням правопорушення одноособово чи в співучасті тощо [4, с. 115–116].

Інформація про соціально-демографічні характеристики осіб, які вчинили правопорушення в туристичному бізнесі, є суттєвою для розробки ефективних заходів щодо запобігання цим кримінальними правопорушенням. У кримінологічній літературі зазначається, що серед правопорушників у цій сфері жінки складають 81%. Отже, можна зробити висновок, що злочинність у туристичному бізнесі має «жіночий» характер. Протягом життя людина піддається впливу соціального середовища, здобуває досвід і навички, формує свої ціннісні орієнтації, потреби та інтереси, а також розвиває свій характер. Вік значною мірою визначає потреби, життєві цілі, коло інтересів і стиль життя, що, в свою чергу, впливає на протиправну поведінку. Багато досліджень підтверджують, що серед осіб, які вчинили кримінальні правопорушення у сфері туристичного бізнесу, 21% належать до вікової групи 25–29 років, а 69% – до віку 30–40 років. Лише 10% правопорушників у цій сфері мають більше 40 років [5, с. 117–118].

У наукових працях зазначається, що освітній рівень осіб, які скоїли кримінальні правопорушення, має важливе кримінологічне значення, оскільки він пов'язаний з культурою особистості, її соціальним статусом, колом спілкування, життєвими планами та можливостями їх реалізації. Відомо, що особи, які вчиняють службові та економічні кримінальні правопорушення, зазвичай мають вищий рівень освіти, тоді як найнижчий рівень спостерігається у тих, хто скоює насильницькі та корисливо-насильницькі правопорушення. Згідно з дослідженнями, особи, які вчинили правопорушення в сфері туристичного бізнесу, мають високий освітній рівень: 73% з них мають вищу освіту, а 27% – середню спеціальну або загальну середню освіту [6, с. 12].

Слід зазначити, що деякі кримінальні правопорушення в туристичній сфері мають складний характер, що вимагає високого рівня інтелекту від осіб, які їх вчиняють. Відомо, що злочинність серед людей, які мають сім'ю, є нижчою в порівнянні з неодруженими та самотніми. Зокрема, А. В. Андрушко підкреслює, що рівень злочинності серед осіб, які не перебувають у шлюбі, майже вдвічі перевищує показники серед одружених [4, с. 95–96].

Поведінка людей визначається їхнім становищем у суспільстві. Це стосується суб'єктивного сприйняття особою своєї соціальної ролі та очікувань, що з нею пов'язані. Тому, коли ми аналізуємо соціально-рольову характеристику осіб, які вчинили кримінальні правопорушення в цій сфері, важливо звернути увагу на особливості туристичного бізнесу. Працівників цієї галузі часто називають «продавцями мрій», і це не випадково, адже їхня діяльність полягає в організації комфортного відпочинку, який має залишити у клієнтів незабутні враження. Робота в туристичному бізнесі має свої переваги та виклики [7, с. 102–103]. Серед переваг можна виділити відносно високий рівень доходу та можливість подорожувати. Проте, до труднощів цієї професії слід віднести, насамперед, високий рівень відповідальності

та стресу, оскільки працівник турагентства відповідає за всі етапи організації відпочинку, а кінцевий результат залежить не лише від якості його роботи, а й від багатьох зовнішніх чинників.

Однією з ключових складових для розуміння специфіки особистості злочинця є також й кримінально-правова характеристика, яка відображає ступінь деформації особистості, її унікальні риси та дозволяє виділити суттєві ознаки осіб, які вчинили кримінальні правопорушення. Мотивація злочинних дій у сфері туристичного бізнесу, як правило, є корисливою, незалежно від причин, які її викликали. У більшості випадків йдеться про бажання особи жити «на широку ногу» за рахунок інших. Деякі ж сприймають свої дії як можливість поліпшити ситуацію в бізнесі або розрахуватися з кредитором тощо [14, с. 48].

На нашу думку, морально-психологічні характеристики, поряд із кримінально-правовими, є найважливішими для опису осіб, які вчинили кримінальні правопорушення в туристичному бізнесі, оскільки вони формують специфіку їх особистості. Морально-психологічні якості дозволяють зрозуміти причини виникнення мотивів протиправної поведінки, прогнозувати їхню майбутню поведінку та впроваджувати необхідні профілактичні заходи. Корислива споживацька орієнтація та прагнення до наживи є основними рисами морально-психологічного портрета осіб, які вчиняють такі правопорушення. Егоїстичні та корисливі спонукання, а також прагнення до власного благополуччя будь-якою ціною займають центральне місце в їхній системі ціннісних орієнтацій [11, с. 166].

На сьогоднішній день одним із найбільш актуальних видів кримінальних правопорушень у туристичному бізнесі є торгівля людьми. Вербування осіб для заняття проституцією за кордоном, як правило, відбувається шляхом переконання потенційних жертв у тому, що в іншій країні вони «працюватимуть» на себе, отримуватимуть високі доходи і не залежатимуть від інших, що насправді є далеким від істини. Однак, коли такі задоволення надходять від директора туристичного агентства, виникає враження, що їм немає підстав не вірити. Торгівля людьми здійснюється представниками організованої злочинності, при цьому туристичні агентства слугують прикриттям для цієї злочинної діяльності, а їх працівники, як правило, займаються пошуком, вербуванням та переміщенням людей за кордон. У зв'язку з цим А. В. Андрушко класифікує торговців людьми на дві категорії: кримінальні елементи, члени злочинних угруповань, та працівники комерційних структур, банків і правоохоронних органів [8, с. 69–70]. До складу організованого злочинного угруповання зазвичай входять: організатор (керівник); «вербувальники», які шукають і залучають жінок до проституції з метою їх подальшого продажу; особи, що мають зв'язки з корумпованими працівниками правоохоронних органів; «кур'єри», які займаються переміщенням жертв через державний кордон України та перевезенням отриманих за них коштів; закордонні «покупці», які займаються «працевлаштуванням» прибулих жінок. Особливістю інших злочинних дій у цій сфері, вчинених у співучасті, є те, що співучасниками, як правило, є особи, які працюють в одному туристичному агентстві.

Важливо підкреслити, що, за словами психологів, перше враження про людину на 34% формується на основі звучання її голосу (тону, тембру, гучності, швидкості), на 57% – завдяки невербальним елементам поведінки, які спостерігаються слухачем (рухи, поза, жести,

погляд, міміка), і лише на 9% – від вербального впливу, що залежить від значення слів, які вона вимовляє. Отже, важливіше не те, що говорить людина, а те, як вона це робить і який вигляд має в процесі [9, с. 139].

Оскільки туристичний бізнес пов'язаний із виконанням договірних зобов'язань, працівники цієї сфери часто виправдовують свої умисні протиправні дії, які завдають клієнтам збитків, посилаючись на те, що не змогли виконати умови договору з певних причин. При цьому наведені причини деякий час сприймаються клієнтами як правдиві, оскільки представник туристичного бізнесу зазвичай має глибше розуміння специфіки своєї сфери, а також запевняє, що труднощі є тимчасовими і незабаром будуть вирішені. Матеріали кримінальних проваджень свідчать про те, що винні часто обманували жертв протягом тривалого часу, щоразу вигадуючи нові виправдання для перенесення оплаченої клієнтом поїздки та неможливості повернення грошей. Існують випадки, коли працівники туристичних агентств, щодо яких висунуті обвинувачення, намагаються «спростувати» їх, стверджуючи, що йдеться лише про порушення цивільно-правових зобов'язань, а не про кримінально карані дії. Деякі засуджені за злочини в туристичній сфері виправдовують свою протиправну поведінку необхідністю утримувати неповнолітніх або хворих дітей [10, с. 149–150].

Також розглянемо шахрайські дії осіб у сфері туризму. По-перше, шахрайство є, так би мовити, «основою» злочинності в туристичному бізнесі. Шахраї, які діють у цій сфері, зазвичай є досвідченими психологами, здатними виявити слабкі місця людей, щоб змусити їх добровільно розпрощатися з грошима: їхню недосвідченість, жадібність, віру в «щасливий випадок», залежність від інших тощо. Як зазначають психологи, специфіка ціннісних орієнтацій шахраїв проявляється в тому, що вони сприймають жертву як неживий об'єкт [12, с. 171–172].

Шахрайство може вчинятися як з боку суб'єктів, які створюють та реалізують туристичний продукт – туроператорами та турагентами – 78%, так і суб'єктами, які не мають ніякого офіційного відношення до туристичного бізнесу, але «фіктивно» виступають від імені таких осіб – 22%. Крім того, вчиненню шахрайських дій можуть сприяти особи, діяльність яких виражається у супроводженні дій, необхідних для отримання туристичних послуг (представники консульських установ, авіакомпаній, страхових компаній, готельного та екскурсійного обслуговування) – 36% [12]. За даними проведеного аналізу кримінальних справ, можливо зробити висновок, що 27% чоловіків і жінок на момент скоєння злочину перебували у шлюбі, така цифра свідчить про несприятливе соціальне середовище шахраїв, і свідчить про неблагополучну ситуацію у сімейній сфері. Серед осіб, що перебували у шлюбі, 80% мали дітей: одного – 35%, двох – 30%, трьох і більше – 15%. Серед осіб, що не перебували у шлюбі, 35% мають дітей, у тому числі: одну дитину – 33%, двох і більше – 12%. У певній мірі це обумовлено тим, що серед осіб, що вчинили шахрайства, значна частина молодих людей, які не встигли взяти шлюб. До того ж проявляється і така закономірність: з ростом кількості судимостей зменшується кількість осіб, що перебувають у зареєстрованому шлюбі.

У рамках морально-психологічних характеристик слід звернути увагу на ціннісні орієнтири, інтереси, поведінку в побуті та на роботі, а також психологічні та психічні особливості особи. Біологічні ознаки включають стать, вік та фізичний стан. Додатково важливо

враховувати інформацію про можливу співучасть. Особи, які займаються шахрайством у цій сфері, комунікбельні, швидко привертають увагу оточуючих, вміють зацікавити, переконати та завоювати довіру, справляючи враження надійної або необхідної людини. Вони здатні продумати все до найменших деталей, схильні до ризику, врівноважені, мають високий рівень самоконтролю та терпіння, а за потреби проявляють наполегливість. Шахраїв, які вчиняють кримінальні правопорушення в туристичному бізнесі, відрізняє зневажливе ставлення до своїх жертв [13, с. 155]. Більше того, процес формування шахрая відбувається послідовно. Вчиненню злочину, як правило, передують певний період часу. Акумуляування злочинного досвіду відбувається в процесі асоціалізації. Особливістю вчинення шахрайств є те, що цей процес може відбуватися як добровільно, так і примусово. Структура асоціалізації включає в себе певні інститути, способи передачі злочинного досвіду у формі криміногенного спілкування, як в місцях позбавлення волі, так і в умовах волі. Таке спілкування лежить в основі злочинів проти власності, і особливо шахрайства, це пов'язано з тим, що дозволяє злочинцям не тільки отримувати нові знання, користуватися набутим досвідом, але й уникати кримінальної відповідальності

Отже, усю категорію осіб, які вчиняють кримінальні правопорушення в туристичній сфері, можна розділити на певні групи (типи), що мають характерні ознаки. Як зазначається в кримінологічній літературі, вивчення типології злочинців є важливим для раннього виявлення криміногенної особистості, визначення особистісних причин злочинної поведінки, прогнозування майбутніх кримінальних дій, а також для проведення диференційованого та індивідуального профілактичного впливу на особистість [15, с. 193–194]. Основними критеріями для типологізації злочинців є, перш за все, характер антисуспільної спрямованості особи та ступінь її глибини (тривалість і стійкість злочинної поведінки). За таким критерієм, варто виокремити такі типи злочинців, які вчиняють кримінальні правопорушення у туристичній сфері: корисливий; насильницький; корисливо-насильницький; соціально дезорганізований; а також тип злочинця, який вчиняє кримінальне правопорушення з необережності.

Висновки. Туризм визначається як сфера, в якій, відповідно до ліцензійних умов та інших нормативних

вимог, здійснюється створення, реалізація та надання платних товарів і послуг, що задовольняють різноманітні потреби людей у відпочинку, пов'язаному з тимчасовим перебуванням поза межами звичного середовища проживання, без прив'язки до трудової діяльності. Особи, які вчинили кримінальні правопорушення в туристичній сфері, мають ряд характерних рис і особливостей, що стосуються їхнього місця в суспільстві, життєвих позицій, поведінкових моделей, внутрішнього світу тощо. У цьому контексті виникає важливе теоретичне та практичне завдання виділення типових властивостей злочинця. Зазвичай кримінологи виділяють такі складові: соціально-демографічні, соціально-рольові, морально-психологічні та кримінально-правові характеристики.

Соціально-демографічна характеристика злочинця охоплює інформацію про стать, вік, рівень освіти, професію, сімейний стан, матеріальний добробут, а також належність до міського чи сільського населення. Соціально-рольові ознаки відображають реальні соціальні функції особи, які визначаються її місцем у системі суспільних відносин та приналежністю до певної соціальної групи. Морально-психологічна характеристика дозволяє заглибитися у внутрішній світ особи, вивчаючи її світогляд, моральні якості, погляди, переконання та ціннісні орієнтації. Щодо кримінально-правових ознак, вони містять інформацію про спрямованість і мотивацію злочинної поведінки, а також ставлення до вчиненого.

Найбільша частка правопорушень у цій сфері припадає на осіб віком від 30 до 40 років. Переважна більшість правопорушників проживає у великих містах, що пояснюється високою концентрацією споживачів туристичних послуг у мегаполісах, де активно функціонують туристичні компанії. Освітній рівень осіб, які скоюють правопорушення в цій категорії, є досить високим: 73% з них мають освіту вище середнього. Щодо сімейного стану, то в основному це неодружені особи.

Підводячи підсумки, можна сказати, що переважну більшість осіб, які вчиняють злочинні діяння у сфері туристичного бізнесу, можна віднести до типу ситуативних злочинців, які в результаті збігу певних життєвих обставин не змогли утриматись від спокуси «додаткового заробітку», але в цілому характеризуються позитивно, а також злісних та особливо злісних злочинців, частка яких є доволі значною.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Закон від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика. К. : Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. 424 с.
3. Мозоль С. А. Кримінологічна безпека в Україні: монографія. Харків: Константа, 2018. 482 с.
4. Андрушко А. В., Нестерова І. А. Злочинність у сфері туристичного бізнесу: кримінологічна характеристика та запобігання : монографія. Ужгород : ТОВ «ІВА», 2016. 220 с.
5. Клименко О. А., Савченко А. В. Шахрайство у сфері надання туристичних послуг в Україні: кримінально-правова характеристика та запобігання : монографія. К., 2018. 226 с.
6. Роїк О. Р., Недзвецька О. В. Шляхи розвитку туристичної сфери України у воєнний період. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: економічні науки*. 2022. Вип. 46. С. 11–15.
7. Шепелюк С. І. Туристичний продукт та туристична послуга: критерії розмежування понять. *Економіка. Управління. Інновації*. 2011. № 1 (5). URL: http://tourlib.net/statti_ukr/shepeljuk.htm.
8. Андрушко А. В. Злочинність у сфері туристичного бізнесу: кримінологічна характеристика та запобігання: монографія. Ужгород: ТОВ «ІВА», 2016. 220 с.
9. Маркіна І. А., Маховка В. М. Загрози і безпеки в діяльності підприємств туристичної сфери. *Проблеми економіки* № 3, 2015. С. 135–142.
10. Калюга Т. О. Криміналістичний аналіз шахрайства у сфері надання туристичних послуг. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2018. № 3. С. 145–150.

11. Височан О. С. Системний підхід до формулювання та узагальнення проблем туристичної галузі України. *Вісник Донецького університету економіки та права*. 2011. № 1. С. 165–171.
12. Калюга Т. О. Розслідування шахрайства у сфері надання туристичних послуг: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. К., 2019. 258 с.
13. Томаневич Л. М., Рібун М. В. Протидія шахрайству у сфері туризму. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2013. № 2. С. 154–161.
14. Скулиш Є. Ю. Кримінологічна безпека в системі національної безпеки України. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2010. № 2. С. 47–51.
15. Бондаренко Л. А. Конкурентний розвиток туристичних територій в умовах євроінтеграції: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.05. Дніпро, 2024. 407 с.

References

1. Konstytutsiia Ukrainy [Constitution of Ukraine]: Zakon vid 28 cherv. 1996 r. № 254k/96-VR. Retrieved from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> [in Ukrainian].
2. Zakaliuk, A.P. (2007). *Kurs suchasnoi ukrainskoi kryminolohii: teoriia i praktyka [Course of modern Ukrainian criminology: theory and practice]*. K. : Vydavnychi Dim «In Yure». 424 s. [in Ukrainian].
3. Mozol, S.A. (2018). *Kryminolohichna bezpeka v Ukraini [Criminological security in Ukraine]*: monohrafiia. Kharkiv: Konstanta. 482 s. [in Ukrainian].
4. Andrushko, A.V., & Nesterova, I.A. (2016). *Zlochynnist u sferi turystychnoho biznesu: kryminolohichna kharakterystyka ta zapobihannia [Crime in the field of tourism business: criminological characteristics and prevention]*: monohrafiia. Uzhhorod : TOV «IVA». 220 s. [in Ukrainian].
5. Klymenko, O.A., & Savchenko, A.V. (2018). *Shakhraistvo u sferi nadannia turystychnykh posluh v Ukraini: kryminalno-pravova kharakterystyka ta zapobihannia [Fraud in the field of providing tourist services in Ukraine: criminal and legal characteristics and prevention]* : monohrafiia. K. 226 s. [in Ukrainian].
6. Roik, O.R., & Nedzvetska, O.V. (2022). Shliakhy rozvytku turystychnoi sfery Ukrainy u voiennyi period [Ways of development of the tourist sphere of Ukraine during the war period]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Seriia: ekonomichni nauky*, 46, 11–15 [in Ukrainian].
7. Shepeliuk, S.I. (2011). Turystychnyi produkt ta turystychna posluha: kryterii rozmezhuвання poniat [Tourist product and tourist service: criteria for distinguishing concepts]. *Ekonomika. Upravlinnia. Innovatsii*, 1 (5). Retrieved from: http://tourlib.net/statti_ukr/shepeljuk.htm [in Ukrainian].
8. Andrushko, A.V. (2016). *Zlochynnist u sferi turystychnoho biznesu: kryminolohichna kharakterystyka ta zapobihannia [Crime in the field of tourism business: criminological characteristics and prevention]*: monohrafiia. Uzhhorod: TOV «IVA». 220 s. [in Ukrainian].
9. Markina, I.A., & Makhovka, V.M. (2015). Zahrozy i bezpeky v diialnosti pidpriemstv turystychnoi sfery [Threats and security in the activities of tourism enterprises]. *Problemy ekonomiky*, 3, 135–142 [in Ukrainian].
10. Kaliuha, T.O. (2018). Kryminalistychnyi analiz shakhraistva u sferi nadannia turystychnykh posluh [Forensic analysis of fraud in the field of providing tourist services]. *Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*, 3, 145–150 [in Ukrainian].
11. Vysochan, O.S. (2011). Systemnyi pidkhid do formuluvannia ta uzahalnennia problem turystychnoi haluzi Ukrainy [A systematic approach to the formulation and generalization of the problems of the tourist industry of Ukraine]. *Visnyk Donetskoho universytetu ekonomiky ta prava*, 1, 165–171 [in Ukrainian].
12. Kaliuha, T.O. (2019). Rozsliduvannia shakhraistva u sferi nadannia turystychnykh posluh [Investigation of fraud in the field of providing tourist services]. *Candidate's thesis*. K. 258 s. [in Ukrainian].
13. Tomanevych, L.M., & Ribun, M.V. (2013). Protidiia shakhraistvu u sferi turyzmu [Combating fraud in the field of tourism]. *Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*, 2, 154–161 [in Ukrainian].
14. Skulysh, Ye.Yu. (2010). Kryminolohichna bezpeka v systemi natsionalnoi bezpeky Ukrainy [Criminological security in the national security system of Ukraine]. *Visnyk Natsionalnoi akademii prokuratury Ukrainy*, 2, 47–51 [in Ukrainian].
15. Bondarenko, L.A. (2024). Konkurentnyi rozvytok turystychnykh terytorii v umovakh yevrointehratsii [Competitive development of tourist areas in the conditions of European integration]. *Doctor's thesis*. Dnipro. 407 s. [in Ukrainian].

Kuzmenko Anastasiia,

Postgraduate Student,

Department of Criminal Law and Criminology Faculty No. 1

(Donetsk State University of Internal Affairs, Kropyvnytskyi)

ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-1534-0603>

CHARACTERISTICS OF PERSONS COMMITTING CRIMINAL OFFENCES IN THE TOURISM SECTOR

The article notes that tourism is an area in which, according to licensing conditions and other regulatory requirements, the creation, sale and provision of paid goods and services that satisfy various needs of people for recreation associated with temporary stay outside the usual habitat, without reference to work, is carried out. However, the sphere of tourist services is associated with the activities of persons committing various illegal acts, including criminal ones. It was found

that the face of the offender attracts close attention of researchers from various industries. A criminological study of the personality of a criminal committing offenses in the tourism sector is carried out in order to identify and evaluate the properties and features that contribute to criminal behavior, as well as to develop further measures to prevent criminal offenses. It was established that the face of the offender is the key link connecting the causes. and their study involves the collection of information that is of direct importance for determining the direction of choosing preventive measures. Therefore, the main criteria for the typology of criminals are the nature of the antisocial orientation of the personality and the degree of its depth (duration and stability of criminal behavior). mercenary and violent; a criminal who commits a criminal offense through negligence.

Key words: *tourism, tourism sector, criminal offenses, criminal personality, human trafficking, fraud.*

Надіслано до редколегії 05.09.2024